

Ikke den eulogi den midaldrende hvide mand fortjener – anmeldelse af En Færdig Mand

Da jeg samler En Færdig Mand, anmelder emeritus og forfatter Klaus Lynggaards seneste murstensroman, op, er det med en vis nysgerrig skepsis. I den vedlagte pressemeddelelse fremgår det, at bogen er ”en fortælling om et menneske, der forsøger at opføre sig ordentligt i en tid, hvor hæderlighed ikke længere er i høj kurs”. 49-årige bygningsingeniør Thomas har mistet sin kone for mange år siden, og har nu ikke særligt meget indhold i livet. Det er også svært med en dårlig arbejdsplads, en ”afstumpet stodder” af en storebror, en 20-årig datter, der kun er sød ved ham, når hun vil have penge, og et hus der pludselig er begyndt at summe ulideligt i alle døgnets timer.

Som du, min læser, måske kan forestille dig, frygter jeg en slags vrængende reaktionær mastodont om, hvordan man altså heller ikke må sige noget længere, og hvor er det svært med det dér woke, og er det egentlig ikke også synd for de hvide mænd? 351 sider selvynk, kort sagt. Men jeg kaster min skepsis fra mig og går til bogen med et åbent hjerte – jeg går ud fra, at den har mere at byde på.

Det har den heldigvis også. Men det er sagt med adskillige forbehold.

En Færdig Mand er vistnok grundlæggende en bog om at høre til. Om ensomhed. Og så om min fars generation, Generation X-mændene, der voksede op i en verden, hvor de forstod at de skulle være følsomme, tage sig af børnene og have mere at byde på end

deres stoiske fædre, men aldrig fik værktøjerne eller sproget til det. Der derfor lever, til tider, i et uhyggeligt paradoks, hvor de har alle følelserne, al følsomheden, men simpelthen ikke ved, hvordan de skal udtrykke det.

Thomas har en masse lort, han ikke kan finde ud af, hvad han skal gøre med. Han har vist aldrig rigtig bearbejdet sin kones død. Hans arbejdsplads, som han har været på i årtier, er ved at falde fra hinanden, og han kan ikke rigtig komme på noget han kan gøre ved det. Hans bror er en narrøv, og hans svigerinde går ned med stress. Hans datter, som han savner hver dag, er blevet en uregerlig og kamplysten ung kvinde, der altid er sur på ham over et eller andet, han har gjort eller ikke taget ansvar for som ”repræsentativ for jordens laveste skabning overhovedet – den ciskønnede, hvide midaldrende mand.” Hans elskede mor skal dø en dag. Og så kunne han godt bruge et knald. Men han har ingen løsningsmodel – og når folk omkring ham bekymrer sig og tilbyder deres hjælp, trækker han lidt på skuldrene: ”En god nattesøvn, så er jeg god som ny.”

Han kan dog ikke få sin gode nattesøvn, for hans hus summer. En lavfrekvent brummen, der stiger i intensitet om natten, og som han ikke kan finde kilden til. Summelyden følger ham igennem bogen, og er ved at drive ham til vanvid, men får aldrig en konklusion; den lader til bare at være et stand-in for den konstante, lavmælte utilfredshed, der ligeså stille æder sig ind på Thomas’ psyke over hans lavmælte liv.

Men før jeg når til den egentlige kritik, så lad mig gøre det klart: jeg slugte En Færdig Mand på en eftermiddag og aften, uden pause. Bogen er eminent læsbar, det er slet ikke det. Jeg fik tillige også tårer i øjnene en enkelt gang, da Thomas fortæller om at stå alene med en 2-årig datter efter sin kones pludselige død. Bogen har nerve og følelse. Den mangler bare noget andet.

Der er noget grundlæggende inautentisk over prosaen i En Færdig Mand. Den er på ingen måde abstrakt, men på trods af, hvor solidt bogen har fødderne plantet på jorden, er der ingen af karaktererne, der taler som virkelige mennesker. Det er særligt tydeligt med Thomas’ datter Rebekka, der konsekvent formulerer sig som en blanding af hvordan en midaldrende mand, der aldrig har talt med en 20-årig kvinde, forestiller sig at unge mennesker taler, og så en 80-årig Matador-karakter. Som her: ”Ida Afrodite får

en blodstyrtning, når hun hører, jeg har set hende. Hun er besat af Tessa. Hendes tekster er pænt *nasty*. Hun lægger ikke fingrene imellem, hvad angår jer mænd.”

Og det er ikke bare den syrede blanding af arkaisk sprogbrug og opfundent ungdomsslang. Det er som om, at Klaus Lynggaard har en vag idé om, hvad der optager unge mennesker (det er noget med Greta Thunberg, noget med non-binær og rigtig mange anglicismer), men ikke har den fjerneste idé om, hvordan det faktisk udspiller sig i virkeligheden. Som f.eks. navnene; Lynggaard ved, at det er noget med, at de dér unge mennesker altid går og skifter navn, sikkert fordi noget med køn. Men når han så skal finde på nogen, bliver Rebekka og hendes veninder til, og hold nu godt fast, Guldborg, Ida Afrodite, Gitte Desdemona og Tina Maskina. Et nonbinært parallelunivers til virkeligheden. Rebekka har plakater med Greta Thunberg på sin hoveddør. Jeg tror aldrig jeg har set en Greta Thunberg-plakat.

Og det handler ikke bare om, at Lynggaard har svært ved autentisk at gengive en ungdom, han ikke selv er del af. Problemet med sproget går igen i alle karakterer, på hver sin måde. Thomas og hans kammerater taler med hinanden som en parodi på en teenageserie fra 90'erne, trods at de alle er omkring de 50. De er overformulerede og hyperfabulerende, og alle skrevet i samme stemme – navnligt, en stemme, der oser af at være skrevet og ikke talt: ”Nå, Thomas, første mand på pletten. Er lige blevet færdig med min chopsuey nede fra Kinagrillen. Maden var nu bedre i gamle Yangs dage. Sønnen, tja ... Men hvad har du der – øl og vin, helledusseda, har du taget spenderbukserne på i dagens anledning?”

Og så er der Thomas selv. For det første er fortællerstemmen plaget af en underlig syntaks, der giver hånt om forskellen på et komma og et punktum. Ikke på en dekonstrueret og knækprosaisk måde, men bare forkert. Eksempler:

”Og de mest ligegyldige popsange gik rent ind, jeg greb mig selv i at gå og fløjte melodier, jeg egentlig ikke brød mig om, bare fordi...”

”Emil fik hilst på Anne, som så ud til at gøre et indtryk på ham, han opførte sig både belevent og nærværende.”

”Aske døbte os ”Bjørnebanden”, det hang ved.”

For det andet har Lynggaard hang til at lave paragrafskifte efter hver eller hver anden sætning. Det er selvfølgelig et stilvalg, men det er også komplet inkonsistent, og ender blot med at forstyrre læsningen.

Og for det tredje er Thomas, trods min sympati for ham, en irriterende, selvhøjtidelig og ikke særligt velreflekteret fortæller. At høre ham fabulere over sit kuldsejlede liv og holdninger til omverdenen minder mest af alt om at lytte til en ekstraordinært lang og kedelig monolog fra en småfuld onkel til julefrokost, eller en stamgæst på det lokale værtshus. Hans sprog er proppet med faste vendinger: "Det er bare at gå om bord", "Hvorom alting er", "som man siger", "det bliver et nej tak herfra". Det er på den ene side meget autentisk for generationen, men minder simpelthen også for meget om en rigtig lang Facebook-opdatering. Det samme gælder Thomas' politiske, personlige og kunstneriske holdninger, der er "borgerlige", men "hverken venstre- eller højreorienterede", bare "velorienterede". Thomas synes Trump er en rigtig dum idiot. Han synes regeringen er nogle forbrydere. Han synes unge mennesker går fjollet klædt, både i hans egen og hans datters ungdom. Han hører kun Gustav Mahler og læser kun historiske biografier. Han "oplever [sig] selv som rimelig rationel, sammenlignet med det slæng, som er til fals for langt ude konspirationsteorier og religiøst hokus pokus [...], bare det matcher noget de "føler". Gud nåde og trøste den, der forsøger at argumentere ud fra fakta. Eller som tilfældigvis ved noget, om det, de taler om. Op på bålet med vedkommende." Kort sagt: Thomas har ingen holdninger, udover den, at han da godt nok selv har sit på det tørre, til forskel fra resten af verden, der er blevet gal.

Men ikke engang det kan han stå ved, for vi skulle nødig blive sure på vores hovedperson; Thomas er også en god og samvittighedsfuld borger, der tager klimakrisen seriøst, synes islamofobi er fjollet og fortæller sin datter, at hun må skifte køn, når hun fylder 18, hvis det er det, hun vil. Han er faktisk med på beatet, men føler stadig af uransagelige årsager, at han er blevet efterladt i grøften. Han er lidt af et bløddyr, både personligt og litterært.

Og her skal mit tungeste forbehold præsenteres: for der er en chance for, at min læsning er helt gal. At alt det ovenstående faktisk er med vilje, og ikke et udtryk for forfatterens invasive jeg. Og hvis det er, er Klaus Lynggaard et geni. I så fald har han formået med enormt overskud at præsentere en karaktertype, med alle dens små idiosynkrasier,

irriterende selvmodsigelser og faste vendinger, som vi alle kender til, og forhåbentlig alle vrænger lidt med næsen af, på en inderligt overbevisende facon. Men jeg tror det simpelthen ikke. Bogen oser for meget af at være et udløb for en række refleksioner, som føles meget vigtige for fortælleren, men virkelig ikke har særligt meget at sige. Og det er en skam – for jeg nød egentlig at læse den.

Grunden til, at jeg ikke tror at det er tilfældet, kan findes i bogens slutning. Jeg afslører den selvfølgelig ikke her, men problemet er også, at der ikke er meget at afsløre. For jeg sidder de sidste 50 sider og venter på, at filmen skal knække. At noget skal ske. At summelyden i Thomas' hus skal vise sig at være et voksende synkehul, der pludseligt sluger hans hus med alle dets minder og konfronterer ham med hans egen sumpetilstand. At der pludselig dukker en karakter op, der taler som et rigtigt menneske, og beordrer Thomas at gøre det samme. At bogens uvirkelighed afsløres, dekonstrueres, belyses, så vi kan nå til den egentlige konklusion, der har ligget og ulmet i alle dens 351 sider. Men det kommer bare aldrig. Og jeg synes faktisk selv jordens laveste skabning overhovedet, den ciskønnede, midaldrende hvide mand, fortjener bedre.

Facebook < <https://www.facebook.com/litteraturnu> > / Instagram < <https://www.instagram.com/litteraturnu.dk/> >

Hjemmesiden er lavet i samarbejde med Hilsen IT < <https://hilsenit.github.io/> >